

LØEG-SLEKTEN

En gammel handelssekt på Sunnmøre i det 18. og 19. århundre.

Løeg-familien på Valderhaug.

Andreas Løeg d.y. (1804-1882) og Anne Bagge Løeg f. Mechlenburg (1813-1899)

Bak: Sophie Methlie f. Løeg (1846-1928)

Omkring forrige århundreskifte, til dels enda lenger tilbake, var der omkring på Sunnmøre mange handelsmenn som hadde slått seg ned på beleilige plasser langs leia. I nærheten av den seinere by Ålesund, hadde vi således Heide på Vågneset, Wind på Sørneset, Rønnebergerne på Krigsholmen syd for Dimnøya, i Korsen på Larsneset og på Valderhaug, Svendsen i Ørstavik. På Nordøyane var det Danholm på Dryna, Krey og Parelius på Gamlem og Abelset i Søvika bare for å nevne noen enkelte av disse «nessekongene».

En annen av dem var Løeg på Valderhaug. Da denne slekten gjennom årene spillet en ikke ubetydelig rolle i det daværende handelssamkvem på våre kanter, og gjennom giftermål kom i forbindelse med flere andre handelssektler, hvorav etterkommere enda lever i blant oss, skal det her meddeles noen opplysninger om den. Disse gjør dog ikke særlig for de eldste av slektens

vedkommende krav på i enhver henseende å være helt autentiske, da de skriver seg fra munttlige overleveringer som i tidens løp kan bli litt forvansket.

Etter hva tradisjonen vet å berette, skulle Løeg'erne stamme fra en gård i Østfold som het Lauke. Hit til Sunnmøre kom ætlinger av den og bosatte seg så langt tilbake i tiden som begynnelsen av 1600-årstallet.

Om en av de første Løeg-erne som kom hit, fortelles det i et gammelt trykt skrift, som ikke lenger er for hånden, at han for sin utdannelses skyld ble sendt til Frankrike for å lære kjøpmannsskap. Her ble han kjent med en dame av fornem familie som han ble forlovet med. Hennes foreldre motsatte seg forbindelsen, og hun ble sendt til Grønland til en prest der som foreldrene hadde utsett til ektemake for henne. Under overreisen havarerte imidlertid skipet hun fulgte med, og mannskapet gikk fra borde. Bare den unge franske damen ble igjen ombord på skuta, som kom drivende inn til kysten her utenfor hvor noen folk fra øyene fant henne. Der ble sendt bud etter den unge Løeg for at han som språkmektig kunne opptre som tolk. Stor ble forbauselsen da de tidligere kjærestefolk igjen ble forenet og det på denne romantiske måte. Etter sagnet ligger de begge begrave under kirkegulvet i Giske kapell.

Den første av familien vi kjenner til som bosatte seg på Valderhaug og drev handel der, var:

Hans Løeg

Han var født i 1713 og ble gift med Malene Brandal, født 1714, en datter av Rasmus Brandal, som døde som sokneprest til Vanylven i 1730.

I Strøms «Beskrivelse over Fogderiet Søndmør» finnes følgende omtale av ham, som vitner om hans foretaksomhet som gårdbruker:

«Valderhaug-Strand er en liden, men smuk og velbeboet Gaard, som her ikke bør forbigaaes i Hensieende til den usædvanlige Fliid, som Gaardens Eier og Øens største Lods-Eier, Msr. Hans Løeg, viser i Agerdyrkingens og Land-Oeconomiens Forbedring da han deels ved sine Huusmænd lader visse til Agerlan tienlige Stykker Jord oprydde, med Vilkaar at de i nogle Aar skal nyde Frugten deraf, imod at han siden lægger dem under sin Jord ved mange Hull-Veiters Anlæggeelse leder det kolde Vand bort fra sin Ager og Eng, deels forbedrer Engbunden ved at spade det saakalde Bænke-Torv med videre. Men det som efter mine Tanker meest fortjener at agtes og efterfølges, er det skionne Fæe-Huus som ved samme Mands Arbeidssomhet sees her opbygt av Graasten hvorved ei alene det hos os saa kostbare Tømmer er sparet, men og Marken, hvor Steene før laae adspredt, gjort ryddig og forandret til god Engbund.»

Hans Løeg og hustru ligger begravet i likkjelleren under Giske kapell, som kirkens eier, Hans Holtermann ca 1750 lot begrave. Her ble det i årene framover nedsatt henimot 100 lik tilhørende kjente familier i omegnen som Hagerup, Løeg, Rønneberg og flere.

Hans Løeg's sønn:

Andreas Løeg

Fortsatte forretningen etter sin far. Han var også gift med en Brandal. De ligger begge begravet på Borgund kirkegård. Gravskriften lyder:

«Her under hviler Støvet av Handelsmand Andreas Løeg, født på Valderhaug 29. October 1755, død samme Sted 26. Marts 1850, og Madame Johanne Helene Løeg, født paa Brandal Gaard 4. Juli 1766 og død paa Valderhaug 23. Februar 1848.

Disse Ægtefolk blev gift sammen 28. December 1789 og Gud velsignet deres Ægteskab med 7 Børn.

Fred og Velsignelse med deres Minde».

En søster av Andreas Løeg var sansynligvis den Birte Sofie Løeg som ifølge «Aalesund» Historie i 1771 blev gift med Jens Brinch Pøltz som var forvalter her i byen for skottlenderen William Leslie. Denne hadde sin forretning i Grimmergaard. Sin Hovedforretning hadde han i Kristiansund N.

Forangåendes sønn:

Andreas Løeg d.y.

Var født 1804. Han overtok farens forretning på Valderhaug, drev også en tid forretning på Ullahammeren og en tid i Ålesund. Seinere kom han inn i fyrvesenet. Han var først ved Rundø fyr og ble siden fyrvokter på Valderhaug. Fyret lå på Løeg-familiens grunn og holdt til huse i den nåværende kapelan-gård, inntil det ved Borgunds første res.kap Dons tiltredelse ble flyttet ned til sjøen.

Andreas Løeg d.y. døde i 1882. Han skildres som en overordentlig høysinnet mann, nobel og fin i all sin ferd. Han var gift med Anne Bagge Mechelburg, født 1813 død 1899, datter av juveler Henrik Holtermann Mechlenburg og hustru Anna Lorentze Abelseth. Denne som var en sønnedatter av Henning Abelseth død som sogneprest til Haram i 1774, ble annen gang gift med proprietær Hans Wiingaard Friis i Søvika, far til avdøde kjøpmann H. W. Friis her i byen. Anne Bagge Løeg og han var såleis stedsøsken. H. W. Friis d.y. kom som ung gutt til Valderhaug til sin svoger Løeg. Butikken var en gammel, avskåret råjakt, som i sin tid hadde forlist der utenfor, fortaltes det. Etter det berettes i Skrift nr 2 fra Ålesunds Museum, bl det gamle vånehus i Søvika flyttet hit til byen og av enken etter Friis, (Anne Lorentze Aabelseth) satt opp igjen ute i Kirkegata den såkalte Mikkkelborggaarden. Han bodde her i huset til sin død i 1864. Seinere ble huset overtatt av hennes svigersønn Sivertsen som i kjelleren drev forretning med vin og spirituosa og hvor Ålesunds Handelsforening hadde sine lokaler ovenpå.

Etter familietradisjonen skulle Anna Lorenze Abelseth være Sunnmøres rikeste gifte. Hun eiet en stor part av gårdene rundt om på Sunnmøre som hun var kommet i besiddelse av ved arv.

Andreas Løeg d.y. og Anne Bagge Mechlenburg hadde tre sønner og en datter. Disse var:

Hans Hendrik Andreas Løeg

Født 1838, død 1865. Han ligger begravet på kirkegården ved Ålesunds kirke ved siden av sin mors søster, Antonette Lorentze Methlie og dennes mann, bakermester Jakob Eriksen Methlie.

Hans Løeg var forretningsmann som sin far. I jubileumsskriftet for Haram og Vigra kommune 1839-1939 fortelles det at Ingebrigt Løeg d.y. hadde privilegium på brennevinshandelen der. Dette var i første halvdel av forrige århundre. I 1862 heter det videre i jubileumsskriftet, fikk W. Svendsen og H. Løeg nytt privilegium, som de sluttet med i 1886. Svendsen og Løeg var det største handelshus i Haram på den tiden.

1) Johan Herman Løeg

Født 1839, død i 1927. I Ålesunds Historie heter det om ham: «Den største eksportør av hummer var i en lang årrekke Johan Herman Løeg. Han leverte både til engelske firmaer og til Chr. Bjelland & Co. Stavanger. Johan Løeg tilhørte en av de eldste kjøpmannsslekter på Sunnmøre. Han var først i forretning hos Chr. Fr. Wasmuth, og var også en kort tid etter kjøpmann i Ålesund, men bodde seinere på familiegården på Valderhaug. I flere år drev han også forretning på Ullammeren sammen med sin svoger Methlie.

I Ålesunds Handelsforenings Historie fortelles det at da Johan Løeg var betjent hos Wasmuth i Einarvika, måtte han stå opp hver morgen kl 5, å gå morgentur sammen med prinsipalen innover mot Voldsdalen. Når de så kom hjemover ved 6-tia, og Wasmuth så at andre folk nettopp da var stått opp, pleiet han å beklage dem. «Dei rotner op, dei so' ligg so lenge», pleide han å si.

I noen etterlatte notater har Løeg fortalt følgende: «Kom 15 år gammel i 1855 i tjeneste hos min bestemors svoger Chr. Fr. Wasmuth på butikk og kontor. Stod opp kl 5, lukket butikken kl 8 til sengs kl 10. Det første halvår leste jeg privat om aftenen hos kandidat Bergersen, tysk og handelslære. Her ble opprettet en handelsskole i en måned. Jeg var med å få den i stand.»

Johan Løeg var meget musikalsk. I sin ungdom var han med i musikklivet her i Ålesund. Også for dans hadde han stor interesse og var sjøl en ypperlig danser. Det fortelles at han stadig var i byen, når det var avslutning på dansekurser, hvor det bli gitt prøve på menuett og andre danser i den stil. Under kong Oscar II og dronning Sophies kroning i Trondheim i 1872 deltok han i en sofre og danset herunder med dronningen. Denne opplevelsen fortalte han ofte om.

I mange år var Johan Løeg i fisketiden ansatt som fyrvokter på Ullammeren. Han døde her i byen hvor mange enda vil huske den gamle, morsomme kavalieren.

2) Severin Johan Løeg

Født 1842, død 1902. Han var utdannet som agronom og utskiftingsformann ved Aas landbruksskole. Ved hjemkomsten derfra tok han fatt på oppdyrking av familiegården og drev den fram til et mønsterbruk. Seinere kom han inn i tolletaten, først som rorskar og seinere helt til sin død som bestyrer av Valderhaug tollstasjon.

Han skildres som en usedvanlig evnerik og initiativrik mann og hadde i utpreget grad tatt i arv Løeg-ernes i beste forstand fornemme karaktertrekk, hjelpsom og god, med en åpen hånd til de som trengte det.

Han var som sin bror kunstnerisk begavet, særlig som musiker og tegner. Han spilte en god violin, og som tegner må kan over det alminnelige. Der er oppbevart flere tegninger fra hans hånd. I Ålesunds Historie er inntatt en forestillende ottringer under seil utenfor Ullammeren.

Severin Løeg var visstnok den som tok initiativet til opprettelsen av Borgund Sparebank. Han var med i den første direksjon og forstanderskap. De første telefonforbindelsen til Nordøane og likeså Assuransforeningen for fiskefartøyer sies i første rekke å være hans verk. Han ligger begravet på Borgund kirkegård, hvor losje val der har reiset ham et minnesmerke.

Alle de tre brødre Løeg var ungarer.

3) Sofie Løeg

Født 1846 død 1928, gift med sin fetter kjøpmann J. Methlie, som drev handel – en tid sammen med sin svoger Johan Løeg – på Ullammeren og seinere på Valderhaug.

En gammel Valderhaugsmann, fhv handelsbestyrer K. Leite, forteller følgende trekk fra «Løkegården» som den populært kaltes:

«I mine barneår for en 60-70 år siden var det for en herskapsgård å kalles. Jeg antar den hadde omkring 20 kyr og et par hester. Til gården hørte det flere underbruk, og brukerne av disse, mann og kone, arbeidet noen dager om våren, sommeren og høsten på Løkegården på pliktarbeid. Jeg husker enda den deilige duft som møtte oss når vi nærmet oss hagen som omgjerdet gården. Der var både blomsterhage, frukthage og kjøkkenhage. Hver søndag hele sommerhalvåret var de stort innrykk av slekt og venner fra byen og når fru Løeg ventet disse, øste hun rosenvann utover de hellebelagte stier rundt husene. En annen dag var der, husker jeg, over 30 gjester på besøk. De var kommet over i godvær, men om kvelden trekk det opp til uvær, så de måtte overnatte. Og der var god plass til alle, så store var husene. - Der var stort tjenerskap med gårdsdrenger, husjomfru, kjøkkenpike og budeie. – Jeg syns jeg ser kjøkkenet for meg – hvor det var blankskurt og hvor det skjøn av messing og kobber på alle vegger.

Men framfor alt husker jeg ekteparet Løeg-s gjestfrihet og vennlighet mot alle – høy som lav, folk som til fulle forstod ordtaket, at rikdom forpliktet og som levde etter det.»

Kr. R. V